

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Osowate (Hymenoptera: Vespidae) powiatu pleszewskiego (Nizina Wielkopolsko-Kujawska)

Author: Waldemar Żyła, Przemysław Żurawlew, Jacek Wendzonka

Citation style: Żyła Waldemar, Żurawlew Przemysław, Wendzonka Jacek. (2020). Osowate (Hymenoptera: Vespidae) powiatu pleszewskiego (Nizina Wielkopolsko-Kujawska). "Acta Entomologica Silesiana" (Vol. 28 (2020), s. 1-10), doi 10.5281/zenodo.3757859

Uznanie autorstwa - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie pod warunkiem oznaczenia autorstwa.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Osoвате (Hymenoptera: Vespidae) powiatu pleszewskiego (Nizina Wielkopolsko-Kujawska)

<http://doi.org/10.5281/zenodo.3757859>

WALDEMAR ŻYŁA^{1,2} , PRZEMYSŁAW ŻURAWLEW³ , JACEK WENDZONKA⁴

¹ Instytut Biologii, Biotechnologii i Ochrony Środowiska, Uniwersytet Śląski w Katowicach, ul. Bankowa 9, 40-007 Katowice, Polska, e-mail: w.zyla@muzeum.bytom.pl

² Dział Przyrody, Muzeum Górnolaskie w Bytomiu, Pl. Sobieskiego 2, 41-902 Bytom, Polska

³ Projekt Orthoptera Polski, Żbiki 45, 63–304 Czermin, Polska, email: grusleon@gmail.com

⁴ Zbiory Przyrodnicze, Wydział Biologii Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, ul. Uniwersytetu Poznańskiego 6, 61–614 Poznań, Polska, email: setauron@gmail.com

ABSTRACT. Wasps (Hymenoptera: Vespidae) of Pleszew County (Wielkopolsko-Kujawska Lowland).

The paper presents the fauna of wasps (Vespidae) of the Pleszew County. During the study 38 species were found. *Microdynerus timidus* (SAUSSURE, 1856), *Stenodynerus chevrieranus* (SAUSSURE, 1855) and *Polistes albellus* GIORDANI SOIKA, 1976 are recorded for the first time for the Wielkopolsko-Kujawska Lowland.

KEY WORDS: Vespidae, Pleszew County, Wielkopolsko-Kujawska Lowland, Poland, faunistics.

WSTĘP

Nizina Wielkopolsko-Kujawska, w porównaniu do innych regionów zoogeograficznych w Polsce, należy do relatywnie dobrze zbadanych obszarów pod względem rozpoznania zróżnicowania gatunkowego osowatych. Wykazano z niej prawie wszystkie gatunki Vespinae i większość Eumeninae znanych z kraju (PAWLIKOWSKI & HIRSCH 2001, ŻYŁA 2004). W obecnym wieku ukazało się niewiele opracowań podejmujących tematykę osowatych tego regionu (KOWALCZYK & SZCZEPKO 2008, KOWALCZYK *et al.* 2009, TWERD 2011, WENDZONKA 2011, 2012, OLSZEWSKI *et al.* 2013, RZEŹNICKI *et al.* 2015). Powiat pleszewski dotychczas nie był objęty badaniami tej grupy owadów.

TEREN BADAŃ

Powiat pleszewski (713,07 km²) znajduje się w południowo-wschodniej części Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej, na pograniczu Wysoczyzny Kaliskiej i Równiny Rychwalskiej, których granicę wyznacza dolina rzeki Prosny, z nielicznymi, zanikającymi starorzeczami. Krajobraz obszaru ukształtowało zlodowacenie środkowopolskie (KONDRACKI 2011). Obecnie dominują tu użytki rolne, które zajmują około 75% jego powierzchni. Znajdują się tu dwa obszary Natura 2000: „Dąbrowy Krotoszyńskie” PLH 300002 i „Glinianki w Lenartowicach” PLH 300048. Do najważniejszych rzek na terenie powiatu należą uchodzące do Prosny: Ciemna, Giszka, Ner, Garbacz i Grabówka oraz dopływ Warty - Lutynia. Poza dużym zbiornikiem zaporowym w Gołuchowie (51,5 ha), brak tu większych akwenów. Na terenie powiatu znajdują się liczne mniejsze zbiorniki wodne o zróżnicowanym charakterze, np. interesujące pod względem przyrodniczym glinianki w Kwileniu, Kowalewie, Lenartowicach i Nowej Wsi pod Pleszewem. Blisko

40 torfowisk sfagnowych znajduje się pośród borów sosnowych koło Gizalek i Chocza. Duże kompleksy leśne z dominującym dębem szypułkowym *Quercus robur* występują pod Taczanowem i Gołuchowem. Na obszarze powiatu znajduje się ponad 50 parków podworskich i założeń parkowych, w których w wielu miejscach zachowały się stare drzewa i stawy. Większe powierzchnie łąk i turzycowisk zachowały się w dolinach rzek: Proсны, Lutyni i Neru (ŻURAWLEW 2014, 2018).

MATERIAŁ I METODY

Okazy poławiano metodą „na upatrzonego” w różnych środowiskach (zabudowa, łąki, skraje lasów, żwirownie, piaszkownie, nieużytki, śródleśne polany, miedze, drewniane płoty, opuszczone domostwa) na terenie następujących miejscowości bądź w ich sąsiedztwie: Kościelna Wieś [BC94], Izbiczo, Polskie Olędry [XT74], Taczanów [XT84], Piekarzew [XT85], Szymanowice, Tomice [XT87], Dobra Nadzieja, Kuczków, Ludwina, Sowina Błotna [XT94], Lenartowice, Marszew, Nowa Wieś, Pleszew [XT95], Broniszewice, Chocz, Józefów, Kwileń, Niniew, Stara Kaźmierka, Żbiki, Żegocin [XT96], Gizalki, Kolonia Obory, Studzianka, Wierzchy [XT97], Gołuchów [YT04], Piła [YT05], Nowolipsk [YT06] i Białobłoty [YT07] (ryc. 1). W części tych miejscowości dokonano również obserwacji udokumentowanych fotograficznie. Bardzo nieliczne okazy odłowiono w pułapki Barbera: Józefów, Żbiki i Żegocin [XT96].

W latach 2013 i 2015 na 9 stanowiskach prowadzono również odłow metody pułapek Moericiego przy użyciu białych misek (po 10 na każdym stanowisku). Miski ustawione były bezpośrednio na podłożu, w miejscach osłoniętych od wiatru i pośród niskiej roślinności. Odłowiony materiał był pobierany średnio co 7 dni, a płyn w miskach wymieniany i uzupełniany. Połowę tę prowadzono na następujących stanowiskach:

Broniszewice [XT96], 51°57'55,0"N/17°50'08,4"E, nieużytek w sąsiedztwie łąk w dolinie rzeki Proсны, 28.04–17.06.2013;

Kwileń [XT96], 51°59'27,5"N/17°50'23,8"E, resztki łągu nadrzecznego, 23.04–17.06.2013;

Kwileń [XT96], 51°59'28,6"N/17°50'25,3"E, nasłoneczniony ogród z trawnikiem, skalniakiem, krzewami i drzewami przy budynku z pustaków, 23.04–4.08.2013;

Lenartowice [XT95], 51°54'58,1"N/17°49'03,6"E, obszar Natura 2000 „Glinianki w Lenartowicach”, niska roślinność, gliniaste skarpy, 3.05–11.08.2013;

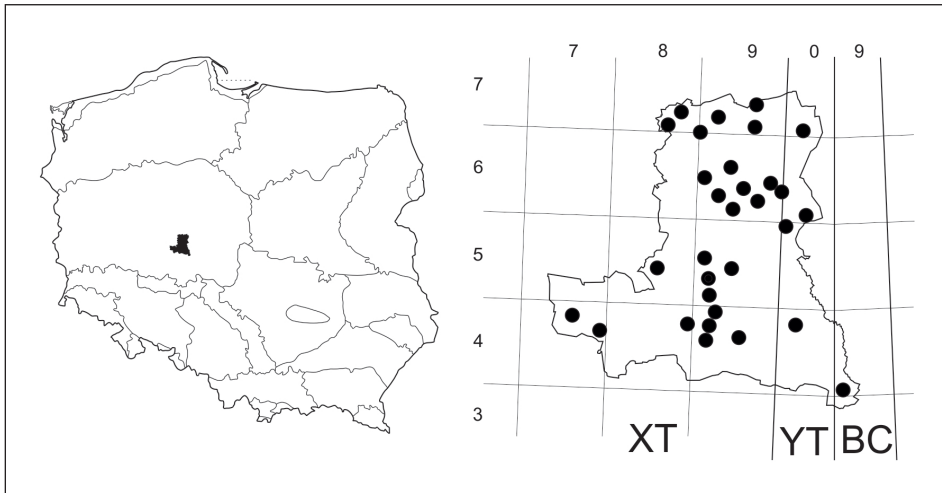
Niniew [XT96], 52°00'22,3"N/17°49'36,9"E, częściowo czynna żwirownia zlokalizowana w krawędzi doliny rzeki Proсны, 3.05–11.08.2013;

Pleszew [XT95], 51°54'34,7"N, 17°47'40,2"E, nieużytek przy ul. Prokopowskiej na skraju miasta, 3.05–17.06.2013;

Stara Kaźmierka [XT96], 52°00'13,6"N/17°50'20,4"E, nasłoneczniony młodnik sosnowy z licznymi piaszczyskami, otoczony borem sosnowym, 28.04–24.08.2013;

Gołuchów [YT04], 51°51'13,0"N/17°55'53,7"E, podmokła łąka nad rzeką Ciemną w parku–arboretum, 11–21.07.2015;

Gołuchów [YT04], 51°51'40,0"N/17°56'09,4"E, sucha łąka nad rzeką Ciemną w parku–arboretum, 11–21.07.2015.

Ryc 1. Rozmieszczenie stanowisk badawczych na terenie powiatu pleszewskiego.

Fig. 1. Location of research stands in the Pleszew County.

W latach 2010–2019 zebrano 363 okazy należące do 38 gatunków, w tym 346 okazów odłowili P. Żurawlew, a 17 E. Markiewicz. Wszystkie zdeponowane zostały w Zbiorach Przyrodniczych Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Uzupełnieniem jest materiał fotograficzny z lat 2006–2019 (88 fotografii, 17 gatunków), który znajduje się w zbiorach P. Żurawlewa. Okazy zostały oznaczone na podstawie opracowań MAUSS & TREIBER (2004), SCHMID-EGGER (2004) oraz ŻYŁA *et al.* (2019). Podział na podrodziny przyjęto za PIEKARSKI *et al.* (2018).

Użyte skróty: **PŻ** – Przemysław Żurawlew, **EM** – Eugeniusz Markiewicz, **HG** – Henryka Guźniczka, **PK** – Paweł Kostuj, **PP** – Piotr Paluszkiewicz. Dziękujemy wymienionym osobom, za przekazanie autorom zebranego materiału do badań.

Przegląd gatunków stwierdzonych na terenie powiatu pleszewskiego

Eumeninae LEACH, 1815

Allodynerus delphinalis (GIRAUD, 1866)

Żbiki [XT96] 19.06.2017 – 1♀ leg. PŻ.

Ancistrocerus antilope (PANZER, 1798)

Kuczków [XT94] 22.07.2009 – 1♂ fot. PK; Kwileń [XT96] 5.08.2012 – 1♂, 1♀ leg. PŻ; Studzianka [XT97] 7.06.2014 – 1♀ leg. PŻ; Piła [YT05] 26.07.2014 – 1♀ leg. EM.

Ancistrocerus claripennis THOMSON, 1874

Piekarszew [XT85] 12.08.2011 – 1♀ leg. PŻ; Pleszew [XT95] 3.07.2011 – 1♀, 21.06.2017 – 1♂, 28.06.2012 – 1♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 11.05.2014 – 1♂ leg. PŻ; Żbiki [XT96] 13.04.2018 – 1♀, 18.04.2018 – 1♀, 17.06.2018 – 1♀, 28.11.2018 – 1♀, 15.06.2019 – 1♂, 30.06.2019 – 1♂, 12.07.2019 – 2♂♂, 9♀♀, 17.07.2019 – 1♂ leg. PŻ.

***Ancistrocerus gazella* (PANZER, 1798)**

Dobra Nadzieja [XT94] 28.07.2014 – 2♀♀, 3.08.2014 – 1♂, 2♀♀ leg. PŻ; Pleszew [XT95] 15.06.2014 – 1♂, 25.08.2014 – 1♀, 8.06.2017 – 1♀, 6.08.2019 – 1♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 27.08.2019 – 1♀ leg. PŻ; Żbiki [XT96] 4.06.2018 – 1♂, 12.06.2019 – 1♂, 1♀, 15.06.2019 – 1♀ leg. PŻ; Piła [YT05] 10.08.2015 – 1♀ leg. EM.

***Ancistrocerus nigricornis* (CURTIS, 1826)**

Polskie Olędry [XT74] 4.08.2011 – 1♂ leg. PŻ; Nowa Wieś [XT95] 23.06.2010 – 2♀♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 21.04.2014 – 1♀, 26.05.2014 – 1♀, 19.07.2015 – 1♀, 17.07.2016 – 2♂♂ leg. PŻ; Żbiki [XT96] 1.05.2019 – 1♀, 22.05.2019 – 1♀ leg. PŻ; Żegocin [XT96] 19.05.2016 – 1♀, 5.11.2017 – 1♀ leg. PŻ; Gołuchów [YT04] 5.09.2014 – 1♀, 16.07.2015 – 1♀, 21.07.2015 – 1♀ leg. PŻ; Piła [YT05] 10.05.2014 – 1♀, 25.05.2015 – 1♀ leg. EM.

***Ancistrocerus oviventris* (WESMAEL, 1836)**

Broniszewice [XT96] 26.05.2013 – 1♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 2.06.2013 – 1♀ leg. PŻ.

***Ancistrocerus parietinus* (LINNAEUS, 1761)**

Taczanów [XT84] 8.06.2016 – 1♂ leg. PŻ; Piła [YT05] 3.06.2012 – 1♀ fot. EM.

***Ancistrocerus parietum* (LINNAEUS, 1758)**

Pleszew [XT95] 9.06.2014 – 1♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 9.08.2013 – 1♂ leg. PŻ; Żbiki [XT96] 9.06.2017 – 1♀, 19.06.2017 – 1♀, 12.08.2017 – 1♂, 12.06.2019 – 1♀ leg. PŻ.

***Ancistrocerus trifasciatus* (MÜLLER, 1776)**

Izbiczno [XT74] 4.08.2011 – 1♂, 1♀ leg. PŻ; Taczanów [XT84] 4.06.2009 – 1♂ fot. PP; Pleszew [XT95] 8.08.2011 – 1♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 4.08.2013 – 1♀ leg. PŻ; Stara Kaźmierka [XT96] 9.06.2013 – 1♀, 17.06.2013 – 2♀♀, 17.07.2013 – 1♀ leg. PŻ; Żbiki [XT96] 8.09.2016 – 1♀, 19.07.2017 – 1♂, 16.09.2017 – 1♀ leg. PŻ; Gołuchów [YT04] 21.07.2015 – 1♂ leg. PŻ.

***Eumenes coarctatus* (LINNAEUS, 1758)**

Kościelna Wieś [BC94] 23.08.2011 – 1♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 20.08.2017 – 1♂ leg. PŻ; Niniew [XT96] 9.06.2013 – 1♀ leg. PŻ; Żbiki [XT96] 20.03.2017 – 1♀ z hodowli, 30.05.2017 – 1♂, 6.08.2018 – 1♂ leg. PŻ; Gizalki [XT97] 1.09.2011 – 1♀ leg. PŻ; Kolonia Obory [XT97] 15.08.2019 – 1♂ leg. PŻ; Piła [YT05] 21.08.2009 – 1♀, fot. EM.

***Eumenes coronatus* (PANZER, 1799)**

Taczanów [XT84] 27.05.2009 – 1♂, 1♀ fot. PP; Piekarzew [XT85] 12.08.2011 – 1♀ leg. PŻ; Pleszew [XT95] 24.08.2011 – 1♀, 1.09.2012 – 1♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 9.08.2013 – 1♂, 3.06.2017 – 1♀ leg. PŻ; Stara Kaźmierka [XT96] 30.05.2019 – 1♂ leg. PŻ; Gołuchów [YT04] 27.07.2015 – 1♀, 7.06.2016 – 1♀ leg. PŻ; Piła [YT05] 19.08.2007 – 1♂, 1♀, 11.07.2008 – 1♂, 9.08.2013 – 1♀ fot. EM, 12.09.2015 – 1♀ leg. EM, 5.08.2016 – 1♀, 24.08.2016 – 1♀, 12.09.2016 – 1♂, 17.09.2019 – 1♀ fot. EM.

***Eumenes papillarius* (CHRIST, 1791)**

Dobra Nadzieja [XT94] 28.07.2014 – 1♂ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 1.06.2016 – 1♂, 20.07.2018 – 1♀, 15.08.2019 – 1♀ leg. PŻ; Piła [YT05] 2.08.2007 – 1♂, 19.08.2007 – 1♀, 3.07.2009 – 1♂, 20.07.2013 – 1♂, 22.08.2013 – 1♀ fot. EM, 29.07.2014 – 1♀ leg. EM, 15.07.2017 – 1♂ fot. EM.

***Eumenes pedunculatus* (PANZER, 1799)**

Piekarzew [XT85] 12.08.2011 – 1♂ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 19.07.2018 – 1♀ leg. PŻ; Niniew [XT96] 20.05.2013 – 1♀, 17.06.2013 – 1♂ leg. PŻ; Stara Kaźmierka [XT96] 17.06.2013 – 1♀, 5.08.2013 – 1♀ leg. PŻ; Żbiki [XT96] 27.08.2019 – 1♂ leg. PŻ; Gizałki [XT97] 15.08.2019 – 1♀ leg. PŻ; Piła [YT05] 4.08.2015 – 1♀ leg. EM.

***Euodynerus quadrifasciatus* (FABRICIUS, 1793)**

Stara Kaźmierka [XT96] 24.08.2013 – 1♀, 30.05.2019 – 1♀ leg. PŻ.

***Euodynerus notatus* (JURINE, 1807)**

Dobra Nadzieja [XT94] 3.08.2014 – 1♀ leg. PŻ; Chocz [XT96] 17.06.2019 – 1♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 2.05.2012 – 1♂, 14.07.2012 – 1♀, 17.06.2013 – 1♀, 2.06.2016 – 1♀, 17.07.2016 – 2♀♀ leg. PŻ.

***Gymnomerus laevipes* (SHUCKARD, 1837)**

Broniszewice [XT96] 9.06.2013 – 1♂, 17.06.2013 – 1♂, 2♀♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 26.05.2013 – 1♂, 2.06.2013 – 1♂, 21.06.2018 – 1♀ leg. PŻ; Niniew [XT96] 30.06.2013 – 1♀ leg. PŻ.

***Microdynerus parvulus* (HERRICH-SCHAEFFER, 1838)**

Lenartowice [XT95] 17.06.2013 – 1♂ leg. PŻ; Pleszew [XT95] 17.06.2013 – 1♂ leg. PŻ.

***Microdynerus timidus* (SAUSSURE, 1856)**

Pleszew [XT95] 29.07.2014 – 1♀ leg. PŻ. Nowy gatunek dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

***Odynerus reniformis* (GMELIN, 1790)**

Niniew [XT96] 17.06.2013 – 1♂ leg. PŻ.

***Odynerus spinipes* (LINNAEUS, 1758)**

Kwileń [XT96] 7.06.2012 – 1♀ leg. PŻ.

***Pterocheilus phaleratus* (PANZER, 1797)**

Niniew [XT96] 17.06.2013 – 1♂ leg. PŻ.

***Stenodynerus chevrieranus* (SAUSSURE, 1855)**

Pleszew [XT95] 11.09.2012 – 1♀ leg. PŻ. Nowy gatunek dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

***Symmophus bifasciatus* (LINNAEUS, 1761)**

Taczanów [XT84] 27.05.2009 – 1♀ fot. PP; Pleszew [XT95] 9.06.2012 – 1♀, 11.07.2013 – 1♀ leg. PŻ; Gołuchów [YT04] 19.07.2010 – 1♀ fot. PK.

***Symmorphus crassicornis* (PANZER, 1798)**

Piła [YT05] 16.05.2014 – 1♂ leg. EM.

***Symmorphus gracilis* (BRULLÉ, 1832)**

Żegocin [XT96] 8.06.2016 – 1♂ leg. PŻ; Gołuchów [YT04] 7.06.2016 – 1♂ leg. PŻ.

***Symmorphus murarius* (LINNAEUS, 1758)**

Kwileń [XT96] 4.06.2011 – 1♀, 26.05.2014 – 1♀ leg. PŻ; Studzianka [XT97] 7.06.2014 – 1♀ leg. PŻ.

Zethinae de SAUSSURE, 1855***Discoelius dufourii* LEPELTIER, 1841**

Taczanów [XT84] 30.07.2010 – 1♀ leg. PŻ; Piła [YT05] 19.07.2008 – 1♂ fot. EM.

***Discoelius zonalis* (PAZNER, 1801)**

Gołuchów [YT04] 30.07.2017 – 1♀ leg. PŻ; Piła [YT05] 9.07.2009 – 1♂, 13.07.2009 – 1♂ fot. EM.

Polistinae LEPELETIER, 1836***Polistes albells* GIORDANI SOIKA, 1976**

Lenartowice, obszar Natura 2000 „Glinianki w Lenartowicach” [XT95] 28.07.2013 – 1♀ leg. PŻ. Nowy gatunek dla Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

***Polistes dominula* (CHRIST, 1791)**

Polskie Olędry [XT74] 4.08.2011 – 1♀ leg. PŻ; Gizalki [XT87] 6.06.2010 – 2♀♀ leg. PŻ; Szymanowice [XT87] 13.09.2015 – 1♀ leg. PŻ; Tomice [XT87] 13.08.2017 – 1♀ leg. PŻ; Dobra Nadzieja [XT94] 5.06.2011 – 3♀♀, 19.05.2012 – 1♀, 11.07.2012 – 1♀, 9.08.2012 – 1♂, 23.08.2013 – 1♂, 11.10.2013 – 1♀, 10.08.2014 – 2♂♂, 1♀ leg. PŻ; Kuczków [XT94] 24.05.2009 – 1♀, 22.07.2009 – 1♂ fot. PK; Lenartowice [XT95] 19.07.2012 – 1♂, 10.05.2013 – 1♀ leg. PŻ; Pleszew [XT95] 19.08.2008 – 1♂, 11.06.2009 – 1♀, 8.07.2009 – 1♂ fot. PK, 25.05.2012 – 1♀, 9.06.2012 – 1♀, 6.08.2012 – 3♂♂, 1♀, 17.08.2012 – 1♀, 30.08.2012 – 1♂, 14.05.2013 – 1♀, 17.05.2013 – 1♀, 28.05.2013 – 1♀, 27.08.2013 – 1♀, 28.09.2013 – 1♀, 10.10.2013 – 1♂, 7.04.2014 – 1♀, 13.07.2019 – 3♀♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 12.06.2011 – 1♀, 23.06.2011 – 3♀♀, 13.07.2011 – 1♂, 29.04.2012 – 2♀♀, 18.06.2012 – 1♀, 5.08.2012 – 3♂♂, 1♀, 10.08.2012 – 4♂♂, 1♀, 16.08.2012 – 2♂♂, 1♀, 28.04.2013 – 2♀♀, 3.05.2013 – 1♀, 9.05.2013 – 2♀♀, 10.07.2013 – 1♀, 17.07.2013 – 1♀, 24.07.2013 – 1♀, 27.07.2013 – 1♀, 4.08.2013 – 1♀, 21.04.2014 – 1♀, 4.06.2014 – 1♀, 17.07.2016 – 1♂ leg. PŻ; Żbiki [XT96] 15.06.2019 – 1♀, 26.06.2019 – 1♀, 29.07.2019 – 1♀, 22.08.2019 – 1♀, 27.08.2019 – 1♀ leg. PŻ; Gołuchów [YT04] 17.06.2012 – 1♀, 1.06.2014 – 1♀, 26.07.2018 – 1♂, 26.07.2019 – 2♀♀ leg. PŻ; Piła [YT05] 24.02.2008 – 1♀, 24.04.2008 – 1♀, 5.04.2009 – 1♀, 10.04.2009 – 1♀, 11.04.2009 – 1♀, 19.09.2009 – 1♀, 24.04.2010 – 1♀, 7.08.2011 – 1♀, 21.08.2012 – 1♂, 30.07.2013 – 1♀ fot. EM, 25.04.2014 – 1♀ leg. EM, 21.07.2015 – 1♀, 6.10.2018 – 1♂, 28.05.2019 – 1♀ fot. EM.

***Polistes nimpha* (CHRIST, 1791)**

Taczanów [XT84] 20.07.2009 – 1♀ fot. PK; Sowina Błotna [XT94] 2.09.2019

– 2♂♂, 14.10.2019 – 1♂ leg. PŻ; Lenartowice [XT95] 27.05.2013 – 1♀, 4.06.2013 – 1♀, 22.06.2013 – 1♀, 10.07.2013 – 1♀, 28.07.2013 – 2♀♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 9.08.2013 – 1♀, 27.09.2014 – 1♂, 21.06.2015 – 2♀♀, 19.07.2018 – 1♂ leg. PŻ; Niniew [XT96] 9.05.2013 – 1♀, 20.05.2013 – 1♀ leg. PŻ; Żbiki [XT96] 18.05.2016 – 1♀, 28.05.2016 – 4♀♀, 21.07.2019 – 1♂, 1♀, 1.09.2019 – 1♂, 3.09.2019 – 1♀ leg. PŻ; Wierzchy [XT97] 1.09.2011 – 1♂ leg. PŻ; Piła [YT05] 26.08.2007 – 1♂, 9.08.2008 – 1♀, 19.09.2009 – 1♂, 1.08.2012 – 1♀, 9.08.2013 – gniazdo z ♂♂ i ♀♀ fot. EM, 3.05.2015 – 1♀, 5.05.2015 – 1♀, 22.07.2015 – 1♂, 3.08.2015 – 1♀, 9.08.2015 – 1♀ leg. EM, 1.10.2016 – 1♂, 27.05.2017 – 1♀, 5.06.2017 – 1♀ fot. EM; Białobłoty [YT07] 8.08.2019 – 1♂ leg. PŻ.

Vespinae LATREILLE, 1802

***Dolichovespula media* (RETZIUS, 1783)**

Kuczków [XT94] 4.08.2011 – 1♂ fot. PK; Pleszew [XT95] 24.07.2012 – 2♀♀ leg. PŻ; Broniszewice [XT96] 15.08.2019 – 1♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 16.07.2011 – 1♀ leg. PŻ; Gołuchów [YT04] 24.07.2009 – 2♀♀ fot. PP; Piła [YT05] 27.08.2006 – 1♀, 29.07.2015 – 1♂, 11.08.2015 – 1♂, 15.05.2017 – 1♀, 29.05.2017 – 1♀, 6.07.2019 – 1♀ fot. EM.

***Dolichovespula saxonica* (FABRICIUS, 1793)**

Taczanów [XT84] 20.07.2009 – 1♂ fot. PK; Dobra Nadzieja [XT94] 18.06.2011 – 1♀ leg. PŻ; Pleszew [XT95] 16.07.2012 – 1♀, 17.07.2012 – 1♂, 25.07.2012 – 1♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 10.07.2012 – 1♀, 14.07.2012 – 1♂, 1♀, 14.05.2013 – 1♀, 17.07.2016 – 1♂, 1♀ leg. PŻ; Gołuchów [YT04] 21.07.2015 – 1♀ leg. PŻ; Białobłoty [YT07] 29.06.2011 – 1♀ leg. PŻ.

***Dolichovespula sylvestris* (SCOPOLI, 1763)**

Pleszew [XT95] 25.07.2012 – 1♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 2.05.2012 – 1♀ leg. PŻ.

***Vespa crabro* LINNAEUS, 1758**

Taczanów [XT84] 18.08.2009 – 1♀, 5.06.2010 – 1♀, 5.10.2010 – 1♀ fot. PP; Pleszew [XT95] 18.08.2009 – 1♀, 6.08.2011 – 1♀ fot. PK, 18.07.2011 – 1♀, 15.09.2012 – 1♀, 25.07.2015 – 1♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 2.05.2012 – 1♀ leg. PŻ; Żegocin [XT96] 29.05.2017 – 1♀ leg. PŻ; Studzianka [XT97] 7.06.2014 – 1♀ fot. PŻ; Gołuchów [YT04] 6.08.2015 – 1♀ leg. PŻ; Piła [YT05] 26.08.2006 – 1♀, 3.08.2012 – 1♀, 27.10.2013 – 1♀, 18.08.2016 – 1♀ fot. EM; Nowolipsk [YT06] 14.06.2008 – 1♀ fot. PŻ; Białobłoty [YT07] 1.09.2011 – 1♀ fot. HG.

***Vespula germanica* (FABRICIUS, 1793)**

Kościelna Wieś [BC94] 23.08.2011 – 1♀ leg. PŻ; Izbiczo [XT74] 4.08.2011 – 1♀ leg. PŻ; Kowalew [XT85] 18.06.2010 – 1♀ leg. PŻ; Dobra Nadzieja [XT94] 18.06.2011 – 2♀♀, 22.06.2012 – 1♀, 11.10.2013 – 2♀♀ leg. PŻ; Kuczków [XT94] 16.07.2011 – 1♀ fot. PK; Ludwina [XT94] 15.08.2012 – 2♀♀ leg. PŻ; Sowina Błotna [XT94] 18.09.2019 – 1♀, 27.09.2019 – 1♀, 14.10.2019 – 1♀ leg. PŻ; Lenartowice [XT95] 24.07.2013 – 1♀ leg. PŻ; Pleszew [XT95] 23.07.2008 – 1♀ fot. PK, 25.07.2010 – 1♀, 17.07.2011 – 1♀, 23.04.2012 – 1♀, 28.04.2012 – 1♀, 5.05.2012 – 1♀, 15.05.2012 – 1♀, 16.07.2012 – 2♀♀, 22.07.2012 – 1♀, 23.07.2012 – 2♀♀, 24.07.2012 – 2♀♀, 30.07.2012 – 1♀,

20.09.2012 – 3♂♂, 1♀, 25.09.2012 – 1♂, 1♀, 19.10.2013 – 1♂ leg. PŻ; Broniszewice [XT96] 15.08.2019 – 3♀♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 5.08.2012 – 1♀, 28.04.2013 – 1♀, 28.06.2013 – 1♀ leg. PŻ; Gołuchów [YT04] 16.07.2015 – 3♀♀, 6.08.2015 – 1♀ leg. PŻ; Piła [YT05] 28.08.2006 – 1♀, 2.09.2006 – 1♀, 9.08.2008 – 1♀, 24.10.2015 – 1♂, 1♀ fot. EM.

Vespula rufa (LINNAEUS, 1758)

Pleszew [XT95] 22.07.2012 – 1♂ leg. PŻ; Piła [YT05] 16.07.2009 – 1♂ fot. EM, 28.07.2015 – 1♀ leg. EM, 31.07.2015 – 1♀, 6.08.2015 – 1♂ fot. EM.

Vespula vulgaris (LINNAEUS, 1758)

Izbiczno [XT74] 4.08.2011 – 1♀ leg. PŻ; Lenartowice [XT95] 20.08.2019 – 1♀ leg. PŻ; Marszew [XT95] 22.03.2019 – 1♀ leg. PŻ; Pleszew [XT95] 19.04.2012 – 1♀, 23.07.2012 – 1♀, 24.07.2012 – 2♀♀, 17.08.2012 – 1♀, 20.09.2012 – 1♀, 6.10.2012 – 1♀, 16.09.2013 – 1♀ leg. PŻ; Broniszewice [XT96] 15.08.2019 – 1♀ leg. PŻ; Józefów [XT96] 26.05.2016 – 1♀ leg. PŻ; Kwileń [XT96] 16.07.2011 – 1♀, 29.06.2012 – 1♀ leg. PŻ; Niniew [XT96] 25.04.2010 – 1♀, 28.04.2010 – 1♀ leg. PŻ; Gołuchów [YT04] 16.07.2015 – 1♀, 21.07.2015 – 11♀♀, 27.07.2015 – 1♀, 6.08.2015 – 1♀, 26.07.2019 – 1♀ leg. PŻ; Piła [YT05] 23.08.2015 – 1♀ leg. EM.

PODSUMOWANIE

W trakcie przeprowadzonych badań wykazano 38 gatunków Vespidae, należących do 4 podrodzin (Eumeninae – 26, Zethinae – 2, Polistinae – 3, Vespinae – 7), co stanowi łącznie 57% fauny osowatych Polski. Po raz pierwszy z obszaru Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej wykazano 3 gatunki: *Microdynerus timidus* (SAUSSURE, 1856), *Stenodynerus chevrieranus* (SAUSSURE, 1855) i *Polistes albellus* GIORDANI SOIKA, 1976.

Na uwagę zasługuje *S. chevrieranus*, który podobnie jak pozostałe gatunki tego rodzaju, należy w Polsce do gatunków rzadkich. Nowsze dane o jego występowaniu pochodzą jedynie z Pojezierza Mazurskiego (OLSZEWSKI 2010), Niziny Mazowieckiej (ABRASZEWSKA-KOWALCZYK *et al.* 2002) oraz Wyżyny Małopolskiej (KOWALCZYK 1991, 1996, KOWALCZYK & SZCZEPKO 2008). Przed drugą wojną podawał go także DITTRICH (1921) z Dolnego Śląska i Sudetów Zachodnich. Gatunek ten zasiedla stare galasy *Andricus kollari* (HARTIG) na dębach oraz wyrosła *Lipara* sp. na trzcinie (BLÜTHGEN 1961, ASTAPENKOVÁ *et al.* 2017).

Do rzadko notowanych gatunków należy również *M. timidus*, to jeden z 4 znanych z Polski przedstawicieli tego rodzaju (ŻYŁA & LARYSZ 2017). Podawany z kraju jedynie z 5 krain: Niziny Mazowieckiej (KOWALCZYK 1996), Górnego Śląska (ŻYŁA 2007), Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej (WIŚNIEWSKI 2002, 2005, DYLEWSKA & WIŚNIEWSKI 2003), Wyżyny Małopolskiej (KOWALCZYK 1996, KOWALCZYK & ŚLIWIŃSKI 1996, KOWALCZYK *et al.* 2002, KOWALCZYK & NADOLSKI 2007) i Sudetów Wschodnich (DITTRICH 1921).

Podczas badań w roku 2013 przy zastosowaniu metody pułapek Moerickego (białe miski) odłowiono 52 okazy, należące do 14 gatunków. Pięć spośród nich (*A. oviventris*, *M. parvulus*, *O. reniformis*, *P. phaleratus* i *P. albellus*) udało się pozyskać jedynie tą metodą.

PIŚMIENNICTWO

- ABRASZEWSKA-KOWALCZYK A., KOWALCZYK J. K., HEJDUK J., PRZYBYLSKI M., TUSZEWICKI W. 2002. Świat zwierząt Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego. Mantis, Olsztyn: 101 pp.
- ASTAPENKOVÁ A., HENEBERG P., BOGUSCH P. 2017. Larvae and nests of aculeate Hymenoptera (Hymenoptera: Aculeata) Nesting in reed galls induced by *Lipara* spp. (Diptera: Chloropidae) with a Review of Species Recorded. Part II. *Plos One* 12(1): 32 pp. DOI:10.1371/journal.pone.0169592.
- BLÜTHGEN P. 1961. Die Faltenvespaen Mitteleuropas (Hymenoptera, Diploptera). *Abhandlungen der Deutschen Akademie der Wissenschaften zu Berlin, Klasse für Chemie, Geologie und Biologie* 2: 251 pp.
- DITTRICH R. 1921. Verzeichnis der bisher in Schlesien aufgefundenen Hymenopteren. IV. *Diploptera* LATR. (Vespidae ant.). *Jahresheft des Vereins schlesische Insektenkunde zu Breslau* 13: 25–28.
- DYLEWSKA M., WIŚNIEWSKI B. 2003. Żądłowki (Hymenoptera, Aculeata) Ojcowskiego Parku Narodowego. Ojcowski Park Narodowy, Ojców: 306 pp.
- KONDRACKI J. 2011. Geografia regionalna Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa: 440 pp.
- KOWALCZYK J.K. 1991. Materiały do znajomości żądłówek (Hym. Aculeata) Łodzi. *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Zoologica et Anthropologica* 7: 67–114.
- KOWALCZYK J.K. 1996. Nowe stanowiska interesujących gatunków Eumenidae (Hymenoptera, Vespoidea) w środkowej Polsce. *Wiadomości entomologiczne* 15(1): 37–42.
- KOWALCZYK J.K., KURZAC T., NADOLSKI J. 2009. Żądłowki (Hymenoptera, Aculeata) wybranych obszarów chronionych w Parku Krajobrazowym Międzyrzeczka Warty i Widawki. *Parki Narodowe i Rezerwy Przyrody* 28(2): 57–72.
- KOWALCZYK J.K., NADOLSKI J. 2007. Żądłowki (Hymenoptera: Aculeata) terenów kolejowych w Łodzi. *Wiadomości entomologiczne* 26(4): 279–288.
- KOWALCZYK J.K., ŚLIWIŃSKI Z. 1996. Tereny kolejowe ostoja interesującej entomofauny. *Chrońmy Przyrodę Ojczyzn* 52(2): 108–109.
- KOWALCZYK J.K., SOSZYŃSKI B., MAJECKI J., GRZYBKOWSKA M. 2002. Propozycja kompleksowej metody waloryzacji entomofauny w Parku Krajobrazowym Wzniesień Łódzkich, pp. 134–140, In: KUROWSKI J.K., WITOSŁAWSKI P. (Eds.), Funkcjonowanie parków krajobrazowych w Polsce. Wyd. UŁ, Łódź.
- KOWALCZYK J.K., SZCZEPKO K. 2008. Contribution to the knowledge of Aculeata (Hymenoptera) of Łódzkie voivodeship. *Acta Universitatis Lodzensis, Folia Biologica et Oecologica* 4: 147–166.
- MAUSS V., TREIBER R. 2004. Bestimmungsschlüssel für die Faltenwespen (Hymenoptera: Masarinae, Polistinae, Vespinae) der Bundesrepublik Deutschland. Deutscher Jugendbund für Naturbeobachtung. Hamburg: 5–53.
- OLSZEWSKI P. 2010. Nowe dane o rozmieszczeniu Eumeninae (Hymenoptera: Vespidae) w północnej Polsce. *Wiadomości entomologiczne* 29(3): 215–216.
- OLSZEWSKI P., WIŚNIEWSKI B., PAWLIKOWSKI T., SZPIŁA K. 2013. Nowe dane o niektórych rzadkich żądłówkach w Polsce (Hymenoptera: Aculeata). *Wiadomości entomologiczne* 32(2): 127–138
- PAWLIKOWSKI T., HIRSCH J. 2001. Regionalne badania zespołów os społecznych (Hymenoptera: Vespinae) Polski w latach 1900–2000. *Wiadomości entomologiczne* 20 (1–2): 49–56.
- PIEKARSKI P.K., CARPENTER J.M., LEMMON A.R., MORIARTY LEMMON E., SHARANOWSKI B.J. 2018. Phylogenomic Evidence Overturns Current Conceptions of Social Evolution in Wasps (Vespidae). *Molecular Biology and Evolution*: 1–13. DOI:10.1093/molbev/msy124.
- RZEŻŃICKI J., DRZEWIŃSKA A., SOBOTA M. 2015. Raport o oddziaływaniu na środowisko dla przedsięwzięcia „Eksploracja odkrywkowa złoża węgla brunatnego Gubin”. T.2. Zasoby biotyczne (inventaryzacja, walory przyrodnicze, oddziaływanie, reżim i cele ochrony, monitoring). Przedsiębiorstwo badawczo–wdrożeniowe ochrony środowiska Ekopolin Sp. z o.o. Wrocław: 411 pp. [manuskrypt].
- SCHMID-EGGER CH. 2004. Bestimmungsschlüssel für die deutschen Arten der solitären Faltenwespen (Hymenoptera: Eumeninae). Deutscher Jugendbund für Naturbeobachtung. Hamburg: 54–102.
- TWERD L. 2011. Tereny przemysłowe – jako miejsca bogatej fauny żądłówek. *Inżynieria Ekologiczna* 27: 219–228.
- WENDZONKA J. 2011. Wybrane grupy żądłówek (Hymenoptera, Aculeata) użytku ekologicznego „Jaskółcza Skarpa” w Sierakowskim Parku Krajobrazowym. *Biuletyn Parków Krajobrazowych Wielkopolski* 17(19): 83–89.
- WENDZONKA J. 2012. Sawczynka piaszkowa (*Parnopes grandior* PALL.) oraz inne żądłowki (Aculeata) w Nadwarciańskim Parku Krajobrazowym. *Biuletyn Parków Krajobrazowych Wielkopolski* 18(20): 105–112.

- WIŚNIEWSKI B. 2002. Żądłowki z rodzin Tiphidae, Sapygidae, Mutillidae, Pompilidae, Eumenidae, Vespidae i Sphecidae (Hymenoptera: Aculeata) Ojcowskiego Parku Narodowego. Cz. 1. Wykaz gatunków i analiza zoogeograficzna. *Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody* 21(1): 51–82.
- WIŚNIEWSKI B. 2005. Żądłowki z rodzin Tiphidae, Sapygidae, Mutillidae, Pompilidae, Eumenidae, Vespidae i Sphecidae (Hymenoptera: Aculeata) Ojcowskiego Parku Narodowego. Cz. II. Analiza zgrupowań. *Prądnik. Prace Muzeum Szafera* 15: 311–338.
- ŻURAWLEW P. 2014. Niezwykła przyroda powiatu pleszewskiego. Starostwo Powiatowe w Pleszewie, 172 pp.
- ŻURAWLEW P. 2018. Przyroda parków podworskich powiatu pleszewskiego. Starostwo Powiatowe w Pleszewie, 160 pp.
- ŻYLA W. 2004. Stopień poznania Eumeninae (Vespidae, Hymenoptera) Polski, In: XI Sympozjum Sekcji Hymenopterologicznej Polskiego Towarzystwa Entomologicznego. Polskie Towarzystwo Entomologiczne, Ojców: 14–15. [streszczenia referatów].
- ŻYLA W. 2007. Vespidae (Hymenoptera) Górnego Śląska. Dotychczasowy stopień poznania oraz nowe dane faunistyczne. *Acta entomologica silesiana* 14–15: 67–82.
- ŻYLA W., LARYSZ A. 2017. Pierwsze stwierdzenie *Microdynerus longicollis* MORAWITZ, 1895 (Hymenoptera: Vespidae, Eumeninae) w Polsce. *Acta entomologica silesiana* 25(007): 89–94. DOI: 10.5281/zenodo.834191.
- ŻYLA W., POŚŁOWSKA J., PRZYBYŁOWICZ Ł., HUFLEJT T., LIANA A., WIŚNIEWSKI B. 2019. *Polistes albellus* GIORDANI SOIKA, 1976 (Hymenoptera: Vespidae) w Polsce. *Acta entomologica silesiana* 27(009): 1–13 [online]. DOI: 10.5281/zenodo.2668054.

Accepted: 29 March 2020; published: 20 April 2020

Licensed under a Creative Commons Attribution License <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>